תולדות

א. אויף „ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", ברענגט רש"י וואס חז"ל[1] זאגן: „היו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה כו' מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק".

דאַרף מען פאַרשטיין: וויבאַלד אַז חז"ל זאגן דעם ענין בדרך שאלה ותשובה — „מה עשה הקב"ה צר כו'" (און באַנוגענען זיך ניט צו זאגן בקיצור ובניחותא „היו ליצני הדור אומרים כו' צר הקב"ה קלסתר פניו כו'", אַן די וועדטער „מה עשה הקב"ה") — איז משמע, אַז אין דעם ענין פון „צר קלסתר פניו כו'" איז דאָ א ספעציעלער אויפטו, און דערפאַר שטייט עס בלשון שאלה — „מה עשה הקב"ה" (בתמי'): וואָס האָט דער אויבערשטער ספעציעל געטאָן צו באַוואַרענען די טענה פון ליצני הדור?

איז תמוה: אין וואָס באַשטייט דער באַזונדער אויפטו פון „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם"? ס'איז דאָך א דבר הרגיל ע"פ טבע אַז א בן איז דומה לאביו[2] (עס דאַרפן זיין סיבות מיוחדות עד זאָל זיין ניט בדומה)[3].

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין לויטן ביאור אין דעם לשון וואָס חז"ל זאגן[4] בשייכות צו כמה ענינים (אַז זיי זיינען) „קשה . . כקריעת ים סוף", אַז אויך לגבי הקב"ה איז עס קשה, כביכול.

איז ידוע[5] די הסברה אין דעם, אַז דער „קשה" פון קריעת ים סוף באַשטייט (בעיקר) ניט אין דעם וואָס דער ים איז נקרע געווארן און אין דעם וואָס דער־נאָך איז ער געווען נצב כמו נד[6]

[ובפרט לפי המבואר אין תניא[7], אַז קריעת ים סוף איז א קלענערער פלא ווי בריאת שמים וארץ, איז דאָך א וודאי ניט שייך צו זאגן דוקא אויף דעם „קשה"],

נאָר אין דעם וואָס ביי קריעת ים סוף זיינען געווען צוויי הפכים[8] ביחד, „רפוא לישראל ונגוף למצרים"[9] (וואַרום וועז דער ים וואָלט זיך ניט געשפאַלטן, וואָלטן די מצריים ניט אַריין אין ים) — בשעת אַז מדת הדין האָט געטענה'ט מה נשתנו אלו מאלו אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז[10]. און מהאי טעמא איז עס „קשה"[11], וואַרום ע"פ הסדר דאַרף מען

---

1) ע"ס תנחומא פרשתנו א. וראה ב"מ פז, א.

2) ראה עדיות פ"ב מ"ט ובפירוש הרמב"ם שם.

3) אבל באגדת בראשית פל"ז: ציווה הקב"ה למלאך כר' אל תצור אותו דומה לאמו אלא לאביו — ולהעיר אשר ג"ז צריך ביאור למה לולא הציווי הי' דומה לאמו ולא לאביו. ואולי ע"פ מחז"ל אשה מזריעה תחלה יולדת זכר (ברכות ס, א. וש"נ).

4) פסחים קיח, א. סוטה ב, א. וש"נ. — ובזהר (ח"א רז, ב. ח"ב קע, א): קשין . . קמי קב"ה.

5) ראה שער האמונה פל"ב (באו"א קצת). ובד"ה החודש תרנ"ד (ע' קלג) שהקושי הוא מצד שבקרי"ס הי' חיבור למעלה מהשתלשלות והשתלשלות. וראה מאמרי אדה"ז: תקס"ג ע' שטו. תקס"ה ע' רלה.

6) בשלח טו, ח.

7) ח"ב פ"ב.

8) וכ"ה בשאר הענינים שנאמר עליהם הלשון „קשה . . כקרי"ס". וכמו קשה לזווגן (סוטה שם), שהוא חיבור ב' הפכים, דכר ונוקבא. וכן קשין מזונותיו (פסחים שם), שהמשכת מזונות הוא מבחי' מזל שלמעלה מהשתל', כמבואר בביאוה"ז (יב, ב) ובכ"מ.

9) ראה ישעי' יט, כב. זח"ב לו, א.

10) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד, כח. ילקוט ראובני שם, כז.

11) וכמש"כ בזח"ב שם: קשה קמי למעבר על ארח דינא.

זיך רעכענען מיט מדת הדין, און ביי קריעת ים סוף האָט מען זיך ניט גע־רעכנט מיט דעם[12].

ג. עד״ז וועט מען אויך פֿאַרשטיין בעניננו:

ס׳איז ידוע[13] דער חילוק צווישן אברהם און יצחק, אַז אברהם איז גע־וען אברהם אוהבי[14], אַ מרכבה צו מדת החסד, און דערפֿאַר איז געווען עבודתו בגמילות חסדים והכנסת אורחים, און יצחק איז געווען פחד יצחק[15], אַ מרכבה צו מדת הגבורה, וואָס דערפֿאַר איז עבודתו געווען חפירת בארות — אַראָפּ־נעמען די ערד און שטיינער וואָס זיי־נען מכסה אויפן מעין און מגלה זיין די מים חיים הנובעים מלמטה למעלה.

[און דערפֿאַר[16] איז דאָ אַ חילוק אויך בנוגע צו ״יצא ממנו״ (יניקת החיצונים) ווי דאָס איז מצד (קו החסד פון) אברהם און ווי דאָס איז פון (קו הגבורה פון) יצחק: אברהם יצא ממנו ישמעאל[17] — חסד דקליפה. און יצחק יצא ממנו עשו[17] — על חרבך תחי׳[18], גבורה דקליפה].

און דאָס איז איינער פון די ביאורים פֿאַרוואָס דער פסוק דאַרף זאָגן און דוקא דאָ ״אברהם הוליד את יצחק״ — דלכאורה איז ניט פֿאַרשטאַנדיק:

א) דער הכרח צו זאָגן ״אברהם הוליד את יצחק״ איז נאָר ווייל דער פסוק דערמאָנט פריער ״יצחק בן אברהם״ — און ווי רש״י[19] איז מפרש ״ע״י שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר כו״ — קען מען דאָך דערויף גופא פרעגן: די וועדטער ״בן אברהם״ האָבן לכאורה ניט געדאַרפט שטייען (ווייל דאָס וויים מען שוין פון די פריערדיקע סדרות), ובמילא וואָלט מען אויך ניט געדאַרפט באַוואָרענען און זאָגן ״אברהם הוליד את יצחק״, נאָר גלייך דערציילן וועגן תולדות יצחק — ״ויהי יצחק בן ארבעים שנה גו״[20]?

ב) פֿאַרוואָס איז די תורה מרמז די באַוואָרעניש אויף טענת ליצני הדור ערשט אין פרשת תולדות, וואו עס רעדט זיך (בעיקר) וועגן תולדות יצחק — יעקב ועשו[21] (און אויך תולדות — מאורעות[22] יצחק), און ״יצחק בן אברהם״ וועדט דאָ דערמאָנט בלויז דרך אגב? דאָס האָט געדאַרפט שטיין אין דער (פריערדיקער) סדרה[23], וואו עס רעדט זיך וועגן לידת יצחק[24].

נאָר דער ביאור אין דעם: פון לשון הכתוב ״ואלה תולדות יצחק גו״ — מיט אַ וא״ו המוסיף — איז מוכח אַז די פרשה קומט בהמשך צו פריער, וואו עס רעדט זיך וועגן ישמעאל. און וויבאַלד

12) שמטעם זה, מכת בכורות שהיתה נגוף ורפוא כאחד, הוצרכה להיות ע״י הקב״ה בכבודו ובעצמו, ראה לקו״ש ח״ג פ׳ בא (ובהנסמן שם), אבל לא נאמר בזה קשה (לגבי הקב״ה). וי״ל — כיון שדם הפסח (שחיטת הע״ז דמצרים) הבדילם מאלו עוע״ז כו׳.

13) תו״א ותו״ח ריש פרשתנו. ובכ״מ.

14) ישע״ מא, ח. סוטה לא, א (ע״ש). רמב״ם הל׳ תשובה פ״י, ה״ב.

15) ויצא לא, מב.

16) ראה לקו״ת ואתחנן ה, א.

17) פסחים נו, א. ויק״ר פל״ו, ה. ועד. וראה ס׳ הליקוטים (הצ״צ) ערך ישמעאל.

18) תולדות כז, מ.

19) כאן.

20) וכמו שהקשו מפרשי רש״י כאן.

21) רש״י ריש פרשתנו.

22) ספורנו כאן. וראה גם רד״ק כאן. וראה בארוכה לקו״ש ח״ה ע׳ 112 ואילך.

23) כמו שהקשה בביאורי מהרא״י, גו״א, אלשיך ועוד כאן.

24) ובפרט, אשר גם בפועל, צר קלסתר פניו בעת יצירתו או ביום הגמלו (ראה מפרשי רש״י כאן. חדא״ג מהרש״א לב״מ שם). ובדש״י ויר״א (כא, ב) ״שהי׳ זיו איקונין שלו דומה לו׳ (אבל בדפוסים לפנינו הוא בחצאי עיגול).

אז אויך ישמעאל איז בן אברהם, ואדרבה[25]: בגילוי האט ישמעאל מער שייכות, לכאורה, צו אברהם ווי יצחק צו אברהם, ווייל ישמעאל איז בקו החסד (אזוי ווי אברהם[26] — נאר ער איז חסד דקליפה[27], און ער נעמט זיך פון אברהם בדרך „יצא ממנו"[28] — ארויס פון אים*[28]) און יצחק איז בקו הגבורה, היפך פון קו החסד —

דעריבער דארף תורה זאגן (אויך) ביי יצחק'ן אז ער איז בן אברהם, און נאך מוסיף זיין „אברהם הוליד את יצחק", אז אדרבה — דער יחס פון יצחק צו אברהם איז גאר באופן מיוחד: ניט נאר איז יצחק בן אברהם, נאר אברהם הוליד את יצחק[29]: אין דעם איז באשטאנען עיקר ענינו פון אברהם, אזוי ווי עס שטייט אין פסוק[30] „כי ביצחק (דוקא) יקרא לך זרע".

ומהאי טעמא באווארנט עס די תורה ערשט אין פרשת תולדות: בשעת מען לערנט אז תולדות יצחק איז עשו, גבורה דקליפה (כנ"ל), און עיקר עבודתו (מאו"ר עותיו) של יצחק איז חפירת בארות (היפך פון עבודת אברהם) — דא"מ אלסט ווערט[31] תוקף הטענה פון ליצני הדור, אז יצחק האט ניט קיין שייכות מיט אברהם. און מען דארף עס שולל זיין.

ד. און דאס איז די שוועריקייט (למעלה כביכול) אין „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם":

דאס וואס א בן איז דומה לאביו, איז עס מצד דעם וואס דער בן נעמט זיך פון אב (מגופו ומנשמתו) איז ער דומה צו אים בגופו ובתכונת נפשו[32];

אבער אברהם ויצחק, וויבאלד אז בתכונות נפשם זיינען זיי גאווען בהיפך זה מזה, אברהם איז גאווען פון מדת החסד און יצחק פון מדת הגבורה, און מצד דעם זיינען זיי גאווען חלוקים אויך בשכלם (כידוע[33] בענין ב"ש וב"ה, אז מצד דעם חילוק בשרש נשמותיהם

---

25) נוסף על שנולד ראשון לאברהם, יותר מי"ג שנה — הוא הי' „בנך יחידך אשר אהבת" — לאברהם (ראה פרש"י כב, ב), שניהם נמולו לדעתם ובאותו היום.

26) ובפרט לפי המבואר בתו"א פרשתנו (ד, ב ואילך) ועוד, שחסד דישמעאל אינו כחסד שאר האומות ו„יש לו צד אחיזה ממש בפנימיות המוחין" דאברהם. וראה לקו"ש חט"ו ע' 194.

27) ולכאורה לאחרי שעשה תשובה — ה"ה חסד דקדושה. וצ"ע. — ויתרה מזו נפילתו היא מחסד הנק' גדולה, חסד דתוהו (ס' הליקוטים הנ"ל וש"נ). וראה לקו"ש שם ע' 194 ואילך — אבל אינו שייך לנדו"ד, שהרי יש צדקה בב"נ (ראה הערה הבאה).

28) צ"ע שהרי ב"נ נצטוו על הצדקה (ר"ן לסנה' נו, ב. הרמ"ה שם. וראה רוקח ס' שסו. וראה תו"ש לוירא יח ס"ק ר'). — וגם לפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים פ"י, ח"י) שלא נצטווה הרי „אם רצה לעשות מצוה כו' כדי לקבל שכר אין מונעים אותו לעשותה כהלכתה כו' עולה כו' צדקה כו'". וראה תניא ספ"א. שערי אורה פורים (צב, א). לקו"ב (על קונטרס ההתעלות) להר"ה מפאריטש (מז, ב ואילך). וצ"ע.

*28) לקו"ת ואתחנן שם. שה"ש ט, ד.

29) ספורנו כאן. וראה גם כלי יקר עה"פ (ובאוה"ת — כרך א — כאן).

30) וירא כא, יב.

31) וע"ד החסידות יש להוסיף בזה: עיקר יניקת הקליפות הוא מקו הגבורה (צמצום והעלם) דוקא* — שמטעם זה קליפת עשו היא גרועה מקליפת ישמעאל (אוה"ת וירא צג, ב. וראה ספרי האזינו לב, ס. וראה הנסמן בלקו"ש שם ע' 197 הערה 58) — ולכן שוללת התורה טענת ליצני הדור „מאימלך נתעברה שרה" בפרשת „תולדות יצחק — יעקב ועשו" (ומאורעותיו דחפירת בארות כו'), כי תוקף טענתם בא מצד מדת הגבורה והצמצום.

32) ראה בפירוש הרמב"ם עדיות שם: לפי שכשהוא קרוב לו במזגו כו'.

33) אגה"ק ס' יג. לקו"ת שה"ש מח, ג. וראה זח"ג רמה, א.

*) ראה סה"מ עת"ר (ע' צה) שמקו הימין משתלשל רק קליפת נוגה.

זיינען זיי געווען חלוק בשכלם: ב"ש האט נוטה געווען לחומרא און ב"ה לקולא), איז ע"פ טבע האבן זיי גע־דארפט זיין חלוק — און נאכמער הפכי — ובפרט בקלסתר פניהם[34], ווייל מראה הפנים איז פארבונדן מיט תכונות הנ־פש[35]: א בעל חסד — איז בסבר פנים יפות, א בעל גבורה — מיט א שטרייג־גען פנים[36] וכו',

וועט דעריבער די קשיא „מה עשה הקב"ה": וואס פאר אן עצה איז פאראן צו באווארענען די טענה פון ליצני הדור, וויבאלד אז מצד הטבע והסדר דארף אברהם ויצחק — זיין הפכים בקלסתר פנים וכו', אזוי ווי בהנהגתם זיינען זיי בחסד או בגבורה קוים הפכיים?

וויבאלד אבער אז ליצני הדור האבן גע'טענה'ט „מאבימלך[37] נתעברה שרה", איז עשה הקב"ה — א דבר חידוש, היפך הטבע והסדר, ער איליין „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם".

ה. ס'איז פארשטאנדיק אויך בפש־טות, אז דאס וואס הקב"ה „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם", איז געווען ניט בלויז אז זייער גשמיות־דיקער אויסזעהן זאל זיין בדומה, נאר אדרבה: דאס וואס זיי זיינען געווען דומה אין זייער גשמיות'דיקן ציור, איז ווייל זייער „קלסתר פנים" ברוחניות איז געווען דומה.

וע"פ המבואר בכ"מ:

אע"פ אז חסד וגבורה זיינען הפכיים זה מזה, זיינען אבער די גבורות דיצחק א המשך און תוצאה פון חסדים דאברהם (ווי דער פסוק זאגט דא: אברהם הוליד את יצחק).

און ניט נאר ווייל די סיבה פון גבורה איז — חסד: חסד וויל דאך אז די השפעה זאל נתקבל ווערן און רוב טובה אין יכולים לקבל[38] — מוז עס זיין ע"י הגבורות (צמצום השפע) דוקא[39] — נאר נאך מער: די גבורות דיצחק זיינען אן ענין פון חסד בגילוי, דורך די גבורות דוקא טוט זיך אויף א ריבוי ותוספת בהשפעה[40] (כידוע בפירוש „גבורות גשמים"[41]), וואס דערפאר שטייט[42] בנוגע יצחק'ן „וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק".

און אט די התכללות פון חסד (דאברהם) און גבורה (דיצחק) נעמט זיך מצד למעלה מסדר והשתלשלות — מצד דעם קען זיין חיבור פון הפכיים.

דערמיט וועט מען אויך פארשטיין דעם רמז אין לשון חז"ל[43] „והעידו הכל

---

34) ובזה יומתק לשון הגמרא (ב"מ שם): נהפך קלסתר פנים כו', כי מקודם לזה הי' קלסתר פני יצחק בהיפך מקלסתר פניו של אברהם (וראה הנסמן בהערה 24). — ולאגדת בראשית הנ"ל (הערה 3) הי' צ"ל דומה לשרה שעלי' אמרז"ל (ב"מ שם) האשה צרה עיני', גבורות.

35) ולהעיר ממש"נ (קהלת ח, א) חכמת אדם תאיר פניו, וצע"ק ממחז"ל (סנה' לח, א) שמחלק מראה מדעת.

36) ובפרט בהאבות שהן הן המרכבה (ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו), הרי בודאי שגופם (כולל מראה פניהם) הי' לפי אופן נשמתם.

37) וצע"ק דגם אבימלך הוא (מלך פלישתים) — חסד (דקליפה. תו"א בשלח סא, סע"ג. לקו"ת ואתחנן ה, א. ובארוכה תו"ח פרשתנו ד"ה ואלה תולדות פ"ו ואילך).

38) ע"ד תענית כג, א.

39) לקו"ת ואתחנן יג, ג. ובכ"מ.

40) ביאוה"ז יב, ב. סידור שער התקיעות בסופו (ושם: ולכן עיקר ומקור כל הברכות לעולם המשיך יצחק דוקא). וראה במקומות שנסמנו בהערה הבאה.

41) משנה ריש תענית. לקו"ת שם. תו"א קז, ב. סה"מ תקס"ב ע' לב ואילך. ובכ"מ.

42) יהושע כד, ג.

43) לשון רש"י כאן. וכן בתנחומא כאן „שיעידו".

אברהם הוליד את יצחק" — ניט „וידעו" וכדומה, נאָר „והעידו" (און רש"י חזר"ט איבער דעם לשון אַ צווייטן מאָל: „עדות יש שאברהם הוליד את יצחק") — וואָס איז די הדגשה דאָ אין דעם ענין פון עדות?

וי"ל הענין אין דעם:

עדות איז שייך דוקא אויף אַ דבר הנעלם, אויף אַ דבר הגלוי, אפילו אויף אַ מילתא דעבידא לאגלויי, דאַרף מען קיין עדות ניט האָבן[44]. דאָס הייסט — דורך עדות ווערט נמשך ונתגלה אַן ענין וואָס מצד עצמו איז ער למעלה מ(גדר) גילוי — לא עבידא לגלויי. וברוחניות איז עס די המשכה פון למעלה מהשתל־שלות[45].

און דאָס איז בנדו"ד דער רמז אין „עדות" — דאָס וואָס „אברהם הוליד את יצחק", התכללות חסד וגבורה, איז עס מצד המשכת בחי' שלמעלה מהשתל־שלות[46]: לויט טבע ושכל קען עס ניט זיין, עס האָט קיין אַרט ניט, ס'איז אַבער „עדות יש כאן" — בדומגמא ווי עדות וואָס זיינען מעיד אַז זיי אַליין האָבן עס געזען, מוז מען זיי גלויבן.

ו. די הוראה דערפון בעבודתינו איז:

ס'איז ידוע[47] דער טעם וואָס אברהם יצחק ויעקב ווערן אַנגערופן אבות ווייל זיי זיינען דער שרש ומקור פון כל אחת מנשמות ישראל, און די בחי' פון יעדערן פון די אבות קומט בירושה לכאו"א מבניהם אחריהם בכל דור ודור, איז ביי יעדער אידן דאָרפן זיין די עבודות פון די אַלע דריי אבות.

דערפון איז מובן, אַז אויך דער „צר קלסתר פניו כו'", התכללות פון חסד וגבורה, קען (און דאַרף) זיין ביי יעדער אידן. ולדוגמא ווי עס שטייט אין תניא[48], בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא.

וואָס דאָס איז אַן ענין וואָס איז העכער פון הגבלת הטבע וסדר השתל־שלות. כאמור לעיל, אַז מצד סדר השתלשלות זיינען חסד וגבורה צוויי הפכיות'דיקע קוים און זיי קענען ניט זיין צוזאַמען. וכמאמר הספרי[49] אַז אהבה ויראה צוזאַמען קענען זיין במדת הקב"ה בלבד (נאָר אין עבודת ה', ניט אין עניני העולם).

(נאָר אין דעם בכי' תקיעא כו' — זיינען דאָ צוויי מדריגות[50]: א) די מרירות זאָל זיין דאָנערשטיק ביינאַכט, און די שמחה — שבת. ב) הקשה יותר — די מרירות מיט שמחה זאָלן זיין צוזאַמען, בבת אחת. און ווי באָלד אַז יעדער איד איז אַ יורש פון די אבות,

---

44) ראה ר"ה כב, ב.

45) ראה לקו"ת ד"ה אלה פקודי ס"ד. ד"ה ויקם עדות ה'ש"ת. לקו"ש חי"ט ע' 190-1.

46) ויש לקשר זה עם המבואר באוה"ת (ריש פרשתנו) שהתכללות דחסד וגבורה, אברהם ויצחק, הוא מצד בחי' הדעת, ומביא שם שדעת אותיות עדות• (עיי"ש) — והרי דעת הוא בקו האמצעי שעולה עד פנימיות הכתר, עתיק (שלמעלה מהשתלשלות), והוא למעלה מהתחלקות חו"ג (דלית שמאלא בהאי עתיקא, כלא ימינא — זח"ג קכט, א. וראה שם רפט, א).

•) כן הלשון (דעת בלא ואו) באוה"ת ובכ"מ; ובלקו"ת פקודי (ד, ב) ובכ"מ: דעות (בואו) אותיות עדות. ולהעיר מחקו"ז תס"ט בתחלתו. קה"י ערך דעות.

47) שלכן אין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות טז, ב), כי בחי' השבטים יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדריגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם (תו"א וארא נה, א. וראה לקו"ש חי"ד ע' 1068 בהערה).

48) ספל"ד.

49) ואתחנן ו, ה.

50) ראה אגה"ת פ"י ורפי"א.

וואס א יורש נעמט דאך אלץ, במילא קען יעדער איינער (עכ"פ לפעמים) איינשטעלן זיין סדר אויך אין דעם אופן).

ז. נאך א הוראה מהנ"ל איז:

בכדי אז אלע זאלן מעיד זיין אז אברהם הוליד את יצחק, האט דאך דער אויבערשטער געקענט מאכן מלכת־חילה קלסתר פניו של אברהם דומה ליצחק[51], דאס איז אבער אפילו בטבע ובשכל שוועריר[52] ווי עס איז געווען בפועל — „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם"[53].

וואס די הוראה דערפון לכאו"א איז:

בשעת מען האט פאר זיך אן עבודה וואס קען געטאן ווערן אין איינעם פון די צוויי קוין — קו החסד אדער קו הגבורה — און ס'איז א ספק וועלכע פון זיי צו אויסקלייבן, דארף מען בוחר זיין דעם קו החסד.

וע"ד ווי עס שטייט אין תניא בכיו"ב[54], אז בשעת מען איז מקרב א אידן, איז לבד זאת וואס „לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים" איז „וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'".

ח. ענין הנ"ל — אז צוליב דער טענה פון ליצני הדור האט מען מבטל געווען טבע וסדרי השתלשלות און מען האט געמאכט דעם קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם — יש לקשר אויך מיט „יפוצו מעינותיך חוצה"[55], וואס בעיקר האט זיך דאס אנגעהויבן י"ט כסלו[56] (ולהעיר אז פ' תולדות פאלט אויס אלעמאל בחודש כסלו[57] (אדער בשבת מבה"ח[58] כסלו) — דער חודש הגאולה, אין וועלכן עס האט זיך אויפ־געטאן דער ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה"):

עס שטייט אין זהר[59], אז אין תורה זיינען פאראן גופי תורה — גליא דתורה, און נשמתא דאורייתא — רזין דאורייתא.

ע"פ סדר ההשתלשלות זיינען זיי (נשמתא דאורייתא און גופי תורה) לכאורה צוויי באזונדערע ענינים, און יעדערער פון זיי האט זיך זיין אופן: גופא דאורייתא איז בגילוי און נשמתא דאורייתא בהעלם (וכמובן אויך פון דעם נאמען רזין — סודות: בשעת מען איז מגלה, ווערט עס אויס סוד).

קומט י"ט כסלו און איז „מכריז" — „יפוצו מעינותיך חוצה". אז די מעינות פון פנימיות התורה זאלן נמשך ונתגלה ווערן, און אין אן אופן פון הפצה, און אויך אין „חוצה".

— נוסף אויף דעם וואס חסידות חב"ד האט אראפגעטראגן פנימיות התורה אין הבנה והשגה, חכמה בינה ודעת (וואס פאר דעם אלטן רבי'ן, און אפילו ביי

---

51) מכיון שההעדאה הוצרכה להיות על שייכות יצחק ואברהם (כי על זה הי' הטענה).

52) כי אז הי' צ"ל קלסתר פני אברהם היפך המתאים גם לפני לידת יצחק — נס למגנאז!

53) וכמו"כ בבחי' עתיק, שהיא הסיבה והנתינת כח לצר קלסתר כו' (כנ"ל הערה 46) כלא ימינא.

54) פרק לב. וראה באורוכה קונטרס אהבת ישראל (קה"ת, ברוקלין, תשל"ז). ושנ"נ.

55) מענה המשיח להבעש"ט שאז יבא. נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1119. ובכ"מ.

56) תורת שלום ע' 112.

57) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב: המועדים של כל השנה . . בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן.

58) שכולל כל ימי החודש, שהרי כולל ימי השבוע שלאחריו ור"ח בכללם.

59) ח"ג קנב, א.

דעם אלטן רבי'ן גופא — פֿאַר פּעטער־בורג, איז ניט געווען אויף אַזוי פיל די התלבשות בהשגה[60], ביז אַז חסידות חב"ד מאַנט, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר שרייבט, מען[61] זאָל לערנען חסידות בהשגה אין דעם זעלבן אופן ווי מען לערנט א סוגיא אין נגלה — דער חוצה פון דעם לומד עצמו —

איז נוסף לזה, מאַנט מען, מען זאָל מפיץ זיין די מעיינות חוצה — כפשוטו — צו א זולת וואָס געפינט זיך אין „חוצה" —

און נאָך מער: מען זאָגט דאָך „חוצה" אַן קיינע הגבלות, ד.ה. אַז אפילו אין חוצה היותר תחתון דאָרף מען מפיץ זיין די מעיינות.

ט. לכאורה איז עס א תמי' גדולה ביותר: אפילו אין נגלה זיינען דאָ הגבלות, ביז וכמ"ש[62] „ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי", איז ווי זאָגט מען, יפוצו מעיינותיך חוצה?

אויף דעם קומט די הוראה, אַז בשעת עס רירט אַן אין עצם פון א אידן, וואָס ער איז מושרש אין עצמות, רעכנט מען זיך ניט מיט הגבלות פון השתלשלות, און דער אויבערשטער איז מהפך וצר קלסתר פניו של יצחק ער זאָל זיין דומה לאברהם, אַז אויך פנימיות התורה וואָס מצד סדרי השתלשלות איז זי בהעלם (גבורה, יצחק) זאָל קומען בגלוי (חסד, אברהם).

און דער אַלטער רבי זאָגט[63] אַז אויף דעם איז מכוון דער משל פון א בן מלך וואָס איז זייער קראַנק געוואָרן, ביז ס'איז ניט געווען קיין עצה, נאָר צו צערייבן אַן אבן טובה וואָס איז קבועה אין כתר המלך — און וואָס אין דעם אבן טובה איז תלוי די גאַנצע שיינקייט פון „נזר העטרה המכתירה" — און געבן דאָס טרינקען דעם בן־מלך. האָט דער מלך געזאָגט, אַז ווי גרויס ס'איז דער יוקר פון כתר המלכות, איז דאָס אַבער כאין ואפס לגבי דעם לעבן פון זיין זון.

— ע"פ דין טאָר מען זיך ניט משתמש זיין אפילו בכתר המלך[64]. און דאָ איז מען אינגאַנצן מאבד עיקר הכתר — צוליב דעם בן המלך (אע"פ אַז ער איז א בן המלך, איז ער דאָך ניט דער מלך[65]). וואָרום בשעת עס רירט אַן חיי בנו וועלכער איז מהותו פון דעם מלך — ווערן בטל אַלע חשבונות.

און דער אַלטער רבי איז נאָך מוסיף אין דעם א געוואָלדיקן ענין: אפילו בשעת דער מצב פון דעם בן מלך איז אויף אַזוי פיל פאַרערגערט געוואָרן, ביז אַז ס'איז אַ 95פק צי ער וועט מקבל זיין די מי הרפואה אפילו א טפה מהם, פונדעסטוועגן, איז כדאי און מען צעריבט דעם אבן טובה, וואָס רובה וועט

60) תורת שלום ע' 114 (וראה לקוטי דיבורים ח"א כב, א ואילך).

61) ראה קונטרס: „תורת החסידות", „לימוד החסידות". ובכ"מ.

62) תהלים נ, טז. — אבל, נוסף על זה שגם בנגלה דתורה אמרו (פסחים נ, ב) לעולם יעסוק כו' שלא לשמה — (שהכוונה בזה, גם בדרגות הכי תחתונות ב„לא לשמה" — תניא ספל"ט. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג עי"ש) — כי „מתוך שלא לשמה בא לשמה", הרי בנוגע פנימיות התורה, הבטיחו חז"ל (איכ"ר בתחלתו. ירושלמי חגיגה פ"א סה"ז) המאור שבה (שזוהי פנימיות התורה — קה"ע שם) מחזירו למוטב.

63) „התמים" ח"ב ע' מט [עב, א].

64) סנהדרין כב, א (וברמב"ם הל' מלכים רפ"ב: ולא בכתרו) וביותר בכתרו (ראה מפרשים למגלת אסתר ו, ט).

65) ע"ד בסנהדרין שם: אסורה לאדוניה.

אַוועקגיין לאיבוד, טאַמער וועט איין **טראָפן אַריינגיין לתוך פיו של בן המלך.**

און דורך דער התעסקות אין „יפוצו מעינותיך חוצה", ברענגט דאָס דעם

„קאתי מר" דא מלכא משיחא, במהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ תולדות תשכ"ה)